

Sygn. akt III CSK 413/14

POSTANOWIENIE

Dnia 25 czerwca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Iwona Koper (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Anna Owczarek

w sprawie z wniosku wierzyciela M. Ł.

przy uczestnictwie A. S.

o pozbawienie prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek,
pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika
w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub
stowarzyszeniu,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 25 czerwca 2015 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z dnia 9 maja 2014 r.,

**uchyła zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania wraz
z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w K. postanowieniem z dnia 15 stycznia 2014 r. oddalił wniosek wierzyciela M. Ł. o pozbawienie A.S. na podstawie art. 373 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (tekst jedn. Dz.U. 2015, poz. 233 - dalej jako „p.u.n.”) prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu.

Sąd Rejonowy ustalił, że uczestnik A. S. jest przedsiębiorcą prowadzącym od 2005 r. działalność gospodarczą pod firmą „Kancelaria Notarialna A. S.”. Dnia 20 grudnia 2011 r. uczestnik złożył przed notariuszem oświadczenie o poddaniu się na podstawie art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c. egzekucji z nieruchomości gruntowej w miejscowości M., objętej wspólnością ustawową małżeńską wynikającą z zawarcia małżeństwa z D. S., w celu zabezpieczenia wierzytelności w kwocie 2.300.000 zł przysługującej w stosunku do niego M. Ł., a wynikającej z umowy powierniczej z dnia 8 lutego 2011 r., na poczet której wierzyciel powierzył uczestnikowi środki inwestycyjne w tej kwocie w celu osiągnięcia zysku inwestycyjnego. Wierzytelność wnioskodawcy o zwrot powierzonej uczestnikowi kwoty stała się wymagalna w dniu 3 stycznia 2012 r. Postanowieniem z dnia 27 czerwca 2012 r. Sąd Rejonowy w K. nadał aktowi notarialnemu klauzulę wykonalności. Uczestnik nie zwrócił dłużnej kwoty, a prowadzona przeciwko niemu przez Komornika przy Sądzie Rejonowym w K. egzekucja okazała się bezskuteczna. Przeciwno uczestnikowi toczą się kolejne postępowania egzekucyjne.

Sąd Rejonowy uznał, że o możliwości uwzględnienia wniosku przesądza w pierwszej kolejności istnienie związku między wierzytelnością M. Ł. a działalnością gospodarczą uczestnika jako przedsiębiorcy, albowiem tylko w takim przypadku ciąży na uczestniku, w razie powstania stanu niewypłacalności w rozumieniu art. 11 u.p.n., obowiązek złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, którego niewypełnienie sankcjonuje art. 373 ust. 1 p.u.n. W ocenie tego Sądu, przedmiotowa wierzytelność nie powstała w związku z działalnością zawodową

uczestnika świadczącego czynności notarialne, ani z inną jego działalnością gospodarczą, której prowadzenia wnioskodawca nie wykazał. Czynność powierzenia uczestnikowi środków finansowych w celu inwestycyjnym miała jednorazowy charakter, wierzytelność ta nie była więc objęta obowiązkiem określonym w art 21 ust. 1 p.u.n. Zdaniem Sądu Rejonowego, wierzyciel nie udowodnił, że doszło do niewypłacalności dłużnika oraz daty jej powstania, a co za tym idzie zachowania terminu prekluzyjnego z art. 377 p.u.n., nie wykazał również, że w razie złożenia przez uczestnika w terminie wniosku o upadłość jego wierzytelność zostałaaby zaspokojona w całości albo w części. Wnioskodawca nie podjął czynności w celu wyegzekwowania swojej wierzytelności, nie wykazał więc, że doznał szkody w postaci jej niezaspokojenia. W ocenie Sądu nie można wykluczyć, że wnioskodawca będzie się mógł w przyszłości zaspokoić z nieruchomości należącej do małżonków S. jak też, że w razie wszczęcia egzekucji pojawi się majątek uczestnika, z którego będzie możliwe jej wyegzekwowanie.

Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z dnia 9 maja 2014 r. oddalił apelację wnioskodawcy, chociaż za uzasadnioną uznał podniesiony przez skarżącego zarzut naruszenia art. 376 ust. 1 w zw. z art. 1 ust. 1 pkt 1 lit. a, art. 5 ust. 1, art. 236 ust. 1, art. 342 ust. 1 pkt 4 p.u.n. W tym zakresie wskazał, że wymienione przepisy nie uzależniają możliwości orzeczenia przez sąd pozbawienia prawa wykonywania działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji, stowarzyszeniu od statusu wierzyciela lub statusu wierzytelności przysługującej wierzycielowi, który z takim wnioskiem wystąpił. Zgodnie z art. 20 ust. 1 p.u.n., wniosek o ogłoszenie upadłości dłużnika może zgłosić każdy wierzyciel, zaś stosownie do art. 236 p.u.n. w postępowaniu upadłościowym uczestniczyć mogą wierzyciele osobiści i rzeczowi, a zaspokojeniu podlegają w nim wierzytelności wobec dłużnika z różnych tytułów, co wynika z art. 342 ust. 1 p.u.n. Wierzytelność wnioskodawcy należy niewątpliwie do kategorii wierzytelności objętych tym przepisem wymienionych w jego ust. 1 pkt 4. Także art. 376 ust. 1 p.u.n. nie różnicuje wierzycieli legitymowanych do wystąpienia z wnioskiem o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej. Dla orzeczenia tego zakazu znaczenie ma jedynie status dłużnika.

Przepis art. 1 ust. 1 p.u.n. określa zasady wspólnego dochodzenia wierzytelności od niewypłacalnych dłużników będących przedsiębiorcami oraz osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej, których niewypłacalność powstała wskutek wyjątkowych i niezależnych od nich okoliczności. Sąd Okręgowy wyraził stanowisko, że notariusz niezależnie od tego, że jest osobą zaufania publicznego, jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 43¹ k.c. do którego odsyła art. 5 ust. 1 p.u.n., definiując przedsiębiorcę. Oddalił apelację, dzieląc ocenę Sądu pierwszej instancji, że wnioskodawca nie wykazał przesłanek z art. 373 ust. 1 pkt 1 u.p.n., w tym w szczególności stanu niewypłacalności dłużnika i daty jej powstania, winy uczestnika w niewystąpieniu z wnioskiem o upadłość oraz skutków tego w postaci obniżenia wartości ekonomicznej przedsiębiorstwa. Nie odniósł się jednocześnie do zgłoszonych w apelacji na te okoliczności wniosków dowodowych.

Skarga kasacyjna wnioskodawcy oparta została na podstawie naruszenia przepisów postępowania, w ramach której skarżący zarzucił naruszenie art. 236 w zw. z art. 381, art. 378 § 1 i art. 381 oraz art. 382 k.p.c. przez nierozpoznanie wniosków dowodowych zgłoszonych w apelacji. Wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Przepis art. 217 § 3 k.p.c. zezwala sądowi na pominięcie dowodów, jeżeli okoliczności sporne zostały już dostatecznie wyjaśnione. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego (zob. wyroki: z dnia 3 kwietnia 2001 r., I CKN 373/00, z dnia 30 maja 2007 r., IV CSK 41/07, nie publ.) przez wyjaśnienie spornych okoliczności należy rozumieć taki stan rzeczy, w którym nastąpiło uzgodnienie między stronami spornych dotychczas okoliczności, albo też zostały one wyjaśnione na korzyść strony wnioskującej przeprowadzenie określonego dowodu. W świetle tego, niedopuszczalne jest pominięcie dowodów wskazanych przez stronę na okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia, które sąd uznał za niewyjaśnione zgodnie z twierdzeniem wnioskującego. Pozbawia ono bowiem stronę możliwości udowodnienia jej twierdzeń.

Odniesienie się do wniosków dowodowych stron jest obowiązkiem procesowym sądu, który powinien je uwzględnić, albo oddalić. Jego niedopełnienie stanowi naruszenie art. 236 k.p.c. Niewydanie przez sąd postanowienia dowodowego nie jest z reguły uchybieniem mogącym mieć wpływ na wynik sprawy chyba, że narusza zasady kontradiktoryjnego procesu, czego jednakże skarżący nie zarzuca.

Jeżeli wnioski dowodowe zgłoszone zostały w apelacji, ich nierozważenie oznacza - jak trafnie podnosi wnioskodawca - niewypełnienie nakazu rozpoznania sprawy w granicach apelacji (art. 378 § 1 k.p.c.).

Zgłoszone na tym etapie postępowania wnioski podlegają kontroli pod kątem przesłanek określonych w art. 381 k.p.c. W przyjętym systemie apelacji celem postępowania apelacyjnego jest ponowne wszechstronne zbadanie sprawy pod względem faktycznym i prawnym. Jak wskazuje się w orzecznictwie (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 2000 r., I CKN 675/00, nie publ., z dnia 28 marca 2014 r., III CSK 150/13, nie publ.), regułą jest dopuszczalność nowego materiału procesowego przed sądem apelacyjnym z jej ograniczeniem jednak, które wprowadza art. 381 k.p.c. Sąd Apelacyjny jest zobowiązany na wniosek strony materiał ten uzupełnić, jeżeli jest to konieczne dla rozstrzygnięcia sprawy, może jednak pominąć nowe fakty i dowody zgłoszone dopiero w postępowaniu apelacyjnym, gdy zachodzą przesłanki określone wymienionym przepisem. Możliwość podjęcia przez sąd decyzji w tym zakresie nie oznacza pozostawienia jej dowolnemu uznaniu sądu. Określenie "sąd może" oznacza bowiem obowiązek rozważenia sprawy z punktu widzenia przytoczonych uprzednio przesłanek i podjęcie takiego stanowiska, które przy ich uwzględnieniu jest uzasadnione okolicznościami sprawy.

Ocena, czy określone fakty mają istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy zależy w pierwszej kolejności od treści i rozumienia normy prawnej, która została w sprawie zastosowana i która określa zakres koniecznych ustaleń oraz rozstrzyga, czy fakty będące przedmiotem dowodu mają wpływ na treść orzeczenia, a zarazem czy uchybienia w zakresie ich pominięcia mogły mieć wpływ na wynik sprawy.

Zgłoszone przez wnioskodawcę w apelacji dowody, zgodnie z uzasadnieniem wniosku, zmierzały do wykazania niewypłacalności dłużnika i daty jej powstania, obniżenia wartości jego przedsiębiorstwa oraz winy dłużnika w tym zakresie. Okoliczności te były sporne w sprawie i w ocenie Sądu Okręgowego nie zostały dotychczasowymi dowodami wyjaśnione zgodnie z twierdzeniami wnioskującego. Przy przyjętym przez Sąd Okręgowy, krytycznie ocenianym w doktrynie, stanowisku kwalifikującym notariusza na gruncie art. 5 p.u.n. w zw. z art. 43¹ k.c. i art. 1 pkt 1 lit. a p.u.n. jako przedsiębiorcę prowadzącego działalność zawodową (co pozostaje poza zakresem kontroli kasacyjnej), okoliczności te konieczne dla prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy mają zasadnicze znaczenie dla ustalenia przesłanek orzeczenia zakazu z art. 373 ust. 1 p.u.n. Pominięcie przez Sąd Okręgowy zgłoszonych dla ich wykazania w apelacji dowodów, przy jednoczesnym braku stwierdzenia przesłanek wyłączających ich dopisanie na podstawie art. 381 k.p.c., stanowi naruszenie tego przepisu.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 389¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.